

Učiteljski Tovariš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. aprila 1870.

List 7.

Šolsko in domače podučevanje.

*Se učiti prav lepo
Nam edina skerb naj bo!*

Vsak lahko spozná, da vedénje z našo lastno osebo se sme imenovati naj koristnejše, torej naj bo človeku naj prva skerb, da si dušne moči vsestransko izobrazuje in si nabira koristnih in zanimivih vednosti, ki mu bodo gotovo koristile, če ne pred, pa pozneje. Pripomoček, ki mu v to služi, da si more pridobiti lepih ved in dobrih nauk, imenuje se šola, in o tem pripomočku hočem razodeti svoje mnenje.

Šolo imenujemo kraj, kjer učitelji, ki so naši naj večí dobrotniki, gojijo dušne moči svojih učencev, in jih tako pripravljajo in sposobne delajo za mnogotere stanove. Po različnosti stanov so tudi šole mnogoverstne; tako ločimo n. pr. ljudske šole, katerih namen je omika in izobraženost mladine sploh, gojzbarske in kmetijske šole, potem srednje šole, ki jih zovemo gimnazije in realke; njih namen je, dijake z mnogimi vedami seznaniti, da so sposobni za više šole, ki so po njih namenu tudi različne. Vsak stan zahteva posebne šole, in ko se dijak po dovršenih srednjih šolah za katerikoli stan odloči, stopi tudi v šole dotičnega stanu.

Moj namen pa ni popisovati šole po njih razdelitvi zaradi mnogih stanov, ki so za omiko in blagor človeštvu neogibno potrebni, ampak naloga temu spisu naj bode razjasnjenje prednosti in napak, ki jih imajo glavne šole z ozirom na posamesno ali privatno podučevanje.

Oboje, javna šola pa posamesno podučevanje, je za izobraženje človeškega duha zelo velike važnosti; imenitna je

torej javna šola; imeniten, da, še celó bolj vpešen je pa domači poduk; ali naj bolj vspešna je očitna šola v zvezi z domačim podučevanjem. Da je odgoja mladine neogibno potrebna, mora priznati vsak pameten človek, kajti nobena živeča stvar, ko pride na svet, ne potrebuje tako zeló pomoči, kakor človek, bodi si z ozirom na njegovo telesno ali pa dušno odgojo, in nobena živeča stvar ne doseže svoje samostalnosti tako pozno, kakor človek. Odgoja je pa dvojna, telesna in dušna; vsaktera ima tedaj svoj namen, telesna, da postaja gojenec zmiraj bolj zdrav, krepak in priljuden; dušna, da začénja gojenec spoznavati svet, kakor tudi, kaj je dobro, ali hudo t. j. da spoznava, čemu je na svetu in kaj je njegov namen, kako in kaj naj dela, da bo koristil sam sebi in drugim, t. j. da spolnuje svojo nalogo, da se po moči izobražuje, ker le na ta način je mogoče, da prebiva v zdravem telesu zdrava duša. Izobražuje se pa človek ali v javnih šolah, ali pa domá. Oboje, javna šola in domači poduk, imata posebne prednosti; zlasti je javna šola zanimiva, kar se tiče javnosti, kajti ona je tako rekoč sredstvo, po katerem človek polagoma preskoči od posamesnega tihega življenja v očitno. Šola, se sme reči, zadostuje družinskim pa tudi državnim zahtevam, kajti ona se sme primerjati z veliko družino ali pa z majhno državo. Družini je podobna, ker nadomestuje učitelj hišnega očeta, čegar otroci so učenci, in ti imajo kot otroci enega očeta enake pravice in enake dolžnosti. Kakor se bratje in sestre ljubijo med seboj, tako se morajo tudi učenci navaditi spoštovanja in ljubezni drug do drugega. Ta prednost, da se vadijo učenci voljno prenašati slabosti in napake svojega bližnjega, da se vadijo spolnovati zapoved, koja vse druge presega, je gotovo vse hvale vredna. Da se pa učenci ne sovražijo, zaničujejo ali pa še celó ne pretepajo in z nepristojnimi priimki ne gerdijo, morajo spolnovati pravila, ktera za posamesne prestopke odločujejo pristojne kazni; kakor so državljani pokorni svojim prednikom, tako se tudi učenci ne smejo nad drugim maščevati za posamesna razžaljenja, ampak se morajo popolnoma podyreči sodbi svojega učitelja. Tako se človek že zgodaj vadi pokorsčine in spoštovanja do svojih prednikov, da more pozneje, ko odraste, ložeje prenašati marsiktere neprijetnosti, kakor tudi zadostovati mnogoverstnim zahtevam, ki jih od nas tirja državni zakon. Ker je pa pokorsčina podlaga vsem drugim čednostim, podlaga, na ktero se opira vse

lepe lastnosti človeške, tedaj se nam kaže ravno v tem velika prednost javnih šol v primeri z domačim podučevanjem.

Pomislimo dalje, kako koristne so javne šole, kar se tiče lepih zgledov. Učitelj hvali pridne in pohlevne učence, jih tudi priporoča lenim in nepokojnim v posnemo. Ravno tako se skušajo učenci med seboj v pridnosti, kako bodo drug drugega prekosili; vsak hoče biti med prvimi, nobeden pa med zadnjimi; tudi se skušajo, kako bodo učitelju vstrezali, bodi si z lepim obnašanjem, ali pa s pazljivostjo. Kedar učitelj enemu kako napako očita, veljá to vsem, ki jo imajo na sebi, kakor tudi kedar se naloge popravljajo, sliši vsak mnoge misli o ravno tistej tvarini in zvě na tanko, kaj je dobro ali pravo, kakor tudi, kaj je napačno. Naj večja iz med vseh prednosti, ki jih imajo javne šole, je javnost, kajti nikjer se mladina ne vadi tako javnega življenja, kakor v šoli. Otroci, ki so pred vajeni le družinskega, tihega življenja, stopijo med svet t. j. v javnost še le, ko pridejo v šolo. Pogostoma je izobraženemu človeku treba, da pred večo ali manjšo množico očitno in s povdarkom govori; mar bi bilo mogoče storiti to onemu človeku, ki je zmiraj le sam za se živel, ki ni imel priložnosti seznaniti se s svetom; zeló je torej potrebna izobraženim ljudem pogumnost v govoru, in ravno te se vadi mladina v javnih šolah, kajti kakor mora govornik v očitnem zboru paziti, da ne izusti, kar bi mu bilo pri poslušalcih v zasmeh, ravno tako mora tudi učenec, ki je vprašan, glasno govoriti, zraven pa tudi paziti, da ne pové kaj smešnega ali nespodobnega, ker lastna skušnjava uči, da so njegovi tovarši berž pripravljene, vsako nepremišljeno besedo ali okorno obnašo poplačati s smehom.

(Dalje prih.)

Stari in mladi Slovenec.

Stěni.

S. Stěnja - nije umbra, kar nsl. senca; a stěnj, tudi těj, tēja nsl. ellychnium docht, serb. lychnus, stěj za rane lemniscus; stjenj dimnjiv.

O. Razun teh je stsl. i sěni f. - ka - ca i tēja umbra, tentorium.

S. Hrov. sinj, m. umbra, za - osiniti, sinnica tabernaculum, serb. sjenica, sjenište laube, čes. síň atrium.